

Natuurlijke Luxe bij Verbeterd Roodbont Cultuuromslag nodig

Het streven naar meer natuurlijke geboorten bij Verbeterd Roodbont is in een nieuwe fase gekomen. Het stamboek heeft de trekkende rol overgenomen van Wageningen UR Livestock Research en stimuleert en ondersteunt zijn leden met concreet advies. Het doel wat het stamboek voor ogen heeft is 50 procent natuurlijke geboorten in 2020. Een portret van een cultuuromslag.

Jan ten Napel
Wageningen UR Livestock Research

et Verbeterd Roodbont-ras is ontstaan doordat fokkers in de jaren zestig binnen het roodbonte MRIJ-ras begonnen te selecteren op extreme bespieroening. De myostatine-mutatie die hyperbespieroening geeft, beter bekend als het 'dikbilgen', nam hierdoor snel toe in de populatie. In 1988 hebben de fokkers een eigen stamboek opgericht voor dit ras. Gelijktijdig met de toename in bespieroening merkte men dat er steeds meer moeilijke geboorten kwamen. Bedrijven waar veel kalveren met de keizersnede geboren werden legden zich toe op een keizersnede vóór het breken van de potenblaas, om complicaties zoveel mogelijk te voorkomen. Deze bedrijven zijn helemaal ingericht op het probleemloos uitvoeren van de keizersnede. Zo ontstond een ras met meer dan 90 procent geboorten via de keizersnede.

Sinds de jaren tachtig groeide de maatschappelijke onvrede met het routinematig gebruik van keizersneden. Het probleem is niet dat de keizersnede minder goed zou zijn voor het welzijn van de koe. Daarover lopen de meningen uiteen. Het probleem is onnatuurlijkheid: het hoort niet om dieren te fokken die zich niet meer natuurlijk kunnen voortplanten. De fokkers voelden zich in een spagaat terecht. In hun ogen waren het dikbilgen en de keizersnede onlosmakelijk met elkaar verbonden. Hun doemscenario was dat selectie op natuurlijke geboorten het ras decennia terug zou zetten. Verschillende initiatieven sinds de jaren tachtig om natuurlijke geboorten te stimuleren zijn daarom op niets uitgelopen. Men geloofde er niet in. Toch moest er wel wat gebeuren.

Denkomslag

Dit was de situatie bij de aanvang van het project Natuurlijke Luxe in maart 2006. Het project is

een initiatief van de Federatie van Vleesveestamboeken, en de Nederlandse stamboeken voor Verbeterd Roodbont en Belgisch Witblauw werken er in samen. In het project is er kort na de start bewust voor gekozen om niet in te zetten op kennisontwikkeling, maar op een denk- en cultuuromslag. Er was al veel kennis, maar die werd niet gebruikt. De uitdaging was om ervoor te zorgen dat fokkers niet alleen zeggen dat ze hiermee aan de slag gaan, maar dat ze het ook doen als niemand kijkt.

De eerste stap (2006) was om via interviews uit te zoeken welke spelers positief, neutraal of negatief stonden tegenover de doelstelling van meer natuurlijke geboorten. Het nieuwe inzicht in deze fase was dat niet de bespieroening, maar het skelet van de koe verantwoordelijk is voor de moeilijke

Zevenstappenplan

Zevenstappenplan fokprogramma Natuurlijke Luxe bij Verbeterd Roodbont

1. Meet bij zoveel mogelijk koeien de binnenmaten van het bekken als voorspeller van afkalfgemak en schat fokwaarden.
2. Verzamel aanvullende gegevens over het geboorteverloop en schat fokwaarden.
3. Wijs koeien aan voor het fokprogramma op basis van fokwaarde voor binnenmaten en stamboekinspectie.
4. Maak jaarlijks een lijst met aanbevolen stieren en geef een stieradvies per koe.
5. Test jonge stieren voor geschiktheid.
6. Stel het ideaaltypen bij voor meer natuurlijk afkalfende koeien.
7. Overweeg om verwante rassen met een ruim bekken in te kruisen.

geboortes. Selectie op extreme bespieroening leidt soms tot kleinere koeien en kleinere koeien hebben een nauwere bekkenopening. Ineens was er perspectief voor een oplossing.

Aanpak met draagvlak

De tweede stap (2007) was om mensen uit de sector te laten uitwerken hoe die doelstelling bereikt zou moeten worden en om dat vervolgens te toetsen bij overheid en Dierenbescherming. Centraal in de voorgestelde aanpak stond het meten van de binnenmaten van het bekken, zoals ontwikkeld door Iris Kolkman van de universiteit van Gent.

Vanaf dat moment kwam de discussie over keizersneden binnen de stamboeken steeds meer op gang. Om deze discussies te voeden zijn er artikelen gepubliceerd in vakbladen en stamboektijdschriften, zijn er filmpjes gemaakt voor internet en dvd, zijn er excursies georganiseerd, sprekers uitgenodigd en toelichtingen gegeven op jaarvergaderingen van de stamboeken. Ook de voorzitters van de beide stamboekbesturen hebben in interviews en vergaderingen steeds aandacht gevraagd voor natuurlijke geboorten. De derde stap (2008) was om met geselecteerde voortrekkers aan de slag te gaan om koeien te fokken die natuurlijk kunnen afkalven. Will Steenweg heeft in het voorjaar van 2009 en 2010 bij alle koeien van de voortrekkers de binnenmaten van het bekken gemeten. Het bleek dat er veel variatie is in de binnenmaten van de koeien, en bovendien bleek het kenmerk sterk erfelijk. Ook was er een duidelijke relatie tussen de binnenbekkenhoogte en de kans op een natuurlijke geboorte. Hiermee is het mogelijk geworden om te bepalen welke stieren ruime

dochters hebben en zo de kans op een natuurlijke geboorte vergroten.

Stappenplan

Het Nederlands Stamboek Verbeterd Roodbont Vleesvee heeft de trekkende rol voor Verbeterd Roodbont nu overgenomen. Op de Nationale Vleesvee Manifestatie in oktober 2009 was een dvd te zien met het standpunt van het bestuur over natuurlijke geboorten. De jury legde tijdens de keuring in de ring uit welk type koe zelfstandig kan afkalven. De foktechnische commissie zoekt actief naar jonge stieren met een verwacht gunstige aanleg voor een ruim bekken van de dochters om in te zetten voor de KI. De commissie heeft een lijst gemaakt met stieren die ruime dochters geven en stieren die uitgesproken nauwe dochters geven. Het bestuur heeft een 7-stappenplan (zie kader) opgesteld voor het stamboek om de doelstelling van 50 procent natuurlijke geboorten in 2020 te realiseren. Op dit moment werkt het stamboek met de leden volop aan de stappen 1 tot en met 6. De verwachting is dat de doelstelling hiermee gehaald kan worden, zodat inkruisen van andere rassen niet nodig is.

Robuust

Er is nog een lange weg te gaan tot de realisatie van het doel in 2020. Ook is het niet waar dat alle fokkers van Verbeterd Roodbont helemaal overtuigd zijn en volop aan de slag zijn gegaan om natuurlijk afkalfende koeien te fokken. De aanpak van het project en de inzet van alle betrokkenen hebben er wel toe geleid dat er nu een robuust proces op gang gekomen is dat de fokkers van Verbeterd Roodbont zelf in beweging houden.

IS HET BEKKEN RUIM GENOEG?

Will Steenweg (l.) meet bij deze Verbeterd Roodbont-koeien de binnenbekkenmaten op. Dat geeft de veehouder de mogelijkheid om te selecteren op een ruime geboorteweg.

Contact

dr. ir. Jan ten Napel
T 0320-23 82 22
E jan.tennapel@wur.nl

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen het Beleidsondersteunend Onderzoek in het kader van LNV-programma BO-12.02-002 Dierenwelzijn, projectnummer 019.

Johan van de Ven, voorzitter stamboek Verbeterd Roodbont

“Uit de groep van Verbeterd Roodbont-fokkers zijn acht voortrekkers geselecteerd. Deze acht proberen op hun bedrijven te selecteren op het natuurlijk afkalven. Dit gebeurt door enerzijds te selecteren op koeien met ruime bekkenmaten en anderzijds stieren te gebruiken die ‘gemakkelijk afkalven’. Wij zitten nu in een traject van gegevens verzamelen en zijn wat de voortgang betreft hoopvol. Verder informeren wij alle fokkers over de resultaten en proberen hen gemotiveerd te krijgen voor het onderwerp. Dat is niet eenvoudig. Een aantal fokkers toont belangstelling, anderen vinden het risico van een natuurlijke geboorte veel te groot en houden zich er liever verre van. Toch zullen we met dit onderwerp aan de slag moeten, want het lijkt een kwestie van tijd eer de politiek zich ermee zal gaan bemoeien. Er is nog een hele weg te gaan. Op ons bedrijf zouden acht van de twintig koeien op grond van de maten op een natuurlijke manier hebben kunnen afkalven. In de praktijk viel dat tegen, aangezien verschillende koeien niet meestersten, waardoor de geboorteweg niet verweekte. Aan het kalf trekken heeft dan geen zin, zodat het toch een keizersnede werd. De laatste koe die kalfde, werkte wél uitstekend mee. Haar kalf was binnen een half uur via de natuurlijke weg geboren. Met die koe willen wij verder fokken. Hopelijk zijn haar nakomelingen net zulke goede moeders.”